

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Decimvm. Aucta & amplificata Societatis Iesv existimatio à virorum Principium testimoniis, qui de illâ, vt meruere benè, sic magnificè censuerunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

CAPVT DECIMVM.

*Aucta & amplificata Societatis IESV existimatio à virorum
Principum testimoniis, qui de illà, ut meruere bene,
sic magnificè censuerunt.*

Age ergo genus illud commendationis explicemus, quod totum à Maiores
laus argu-
mentum
minoribus
ad virtu-
tem. verbis est; non verbis tamen fucatur inanibus, sed in pectoribus æquissimâ benevolentia præditis natum, laudatissimis encomiis enitefcit. Magnam fanè & bonam laudis partem illa præsertim sibi vendicant, quæ à claris viris vel prolata grauitè, vel testata fideliter, grata posterorum memoria æternis signata litteris merito comprehendit. Horum nos ex abundanti copiâ hauriemus tantum id, quod ad commendationem Societati seruiat, non quod officiat veritati: fructum inde triplicem, & reddita gratitudinis, & stimulatæ nostrorum hominum virtutis, & amplificatæ Dei gloriæ relaturi.

Ordiamur, si placet, ab iis, qui (cùm sint æternæ Religionis, ac sub- Testimo-
nia Ponti-
ficum de
Societate. ductæ à mortalium sensibus Diuinitatis interpretes, Ecclesiæ Romanæ Antistites, gentiumque custodes omnium) quot verba tot oracula, quot apices tot veritatis mysteria proloquuntur.

Quid inter hos Paulus III. ille fundatæ Societatis primus confirma- Pauli III. tor ac patronus? Descriptum sibi Sociorum Institutum & Ordinem cùm legisset; *nihil esse in eo, quod pium & sanctum non sit*: adhæc ipsos sibi sup- in Bullâ,
Regimini. plices Socios, Spiritu sancto (ut pie creditur) afflatos pronuntiauit. Modestum hoc & breue, quale scilicet inscribi fundamentis solet, verum tamen & efficax recens approbatæ Religionis encomium fuit. altius adductâ eius fabricâ, altius etiam & amplius efferendum fuit: nimirum vt deinceps idem ille Paulus affereret Societatem esse agrum fertilem, in Bullâ, Li-
debitum. qui non annis, sed diebus singulis multiplices & robere fructus proferret. Fuit vt (quo nescio an maius aliquid aut breuius dici possit) admiratione motus earum rerum, quæ à minimâ Societate maxima gerebantur, Spiritus Dei est hic, palam & liberè testaretur.

Iulius, & ille Tertius, quâ motus ratione fuerit ad stabilitam iam à Julij III. Paulo Societatem robustius etiam confirmandam, fatetur his ad Ignatium verbis: *Sacræ Religionis, sub quâ dilecti filij Societatis IESV reiectis* in Bullâ, Di-
lecti filij. *seculi vanitatibus gratum Altissimo præbent sub humilitatis spiritu famula-
tum, & feruentibus studiis per exempla virtutum, & solidam doctrinam, alios
ad diuinæ Maiestatis obsequia trahunt, fauor exposcit, & deuotionis vestræ
merita nos inducunt, &c.*

Quid Marcellum II. Ceruinum illum vix ostensum Ecclesiæ Pa- Marcelli trem, dicturum fuisse de Societate, quid scripturum existimatis, si vel II. tantulum vt aliquid Pontificio stylo conderet, superesse potuisset? Sanè quidem tanto hic flagrabat amore huius Societatis, ut nonnumquam, cùm de Martinus
Olauus in
1. part. Hist.
Soc. 1. 15.
num. 60. ea sermonem haberet, discedere ab eâ verborum parsimoniâ, quæ ei natua erat, videretur. Aliquando in conuentu plurimorum hominum de hac Societate loquens dixit, se non legisse (quamuis esset in historiis versatissimus) ulli homini post

Apostolorum tempora concessum fuisse à Domino, quod Patri Ignatio, ut, dum viueret, tantum operis, cuius fuisset ipse instrumentum, incrementum videret. Significabat autem, apertissimâ hac testificatione declarasse Deum hominibus, quantum hoc Institutum approbaret. Is paulò antè quàm conclaue illud ingrederetur in quo Pontifex renuntiatus est, dicebat quodam die mihi, deplorans nostrorum temporum corruptelam, cum ex pluribus rebus, quas in mundo geri videbat, grauissimum caperet animo dolorem; in illis tamen rebus, quas Dominus dignabatur per Societatem nostram operari, acquiescere & recreari solere. Postquam electus fuit in Pontificem, Patri Ignatio, me presente, dixit, deliberasse se omnino duos Sacerdotes nostre Societatis apud se habere, cum quibus de grauioribus rebus communicaret; propterea videret quos illi dare vellet.

Pij IV.

Inuidiosum propè sit quod à Pio IV. paternus in nos affectus expressit, nisi paruulorum filiorum, si non merita, certè gratia aliquid sibi iuris apud studiosissimos sui patres præ filiorum reliquis arrogarent; illudque maiores ipsi minoribus benignè concederent, suauiter indulgerent.

in Bullâ, Di-
lecti filij.

Et si (inquit ille) ex debito Pastoralis officij singulos Religiosos, qui, spiritus huius transitorij seculi pompis, iugum Religionis libenter amplexi, propriam voluntatem abnegare, & in cælis thesauros suos reponere decreuerunt, paternâ dilectione prosequamur; ad illos tamen, qui sicut nomen Sociorum IESV assumpserunt, ita opere, doctrinâ & exemplis Domini nostri IESVM CHRISTVM imitari, & eius vestigia sequi nituntur, maioribus fauoribus & gratiis prosequendum inuitamur. Attendentes, quantum dicta vestra Societas in Ecclesiâ Dei hæcenus fructum attulerit, & quantum in futurum Deo dante sit allatura; & propterea vos, præ ceteris aliis Religiosis, maioribus fauoribus & gratiis fore meritò prosequendos, &c. Nec verbis ille solum, sed ipso statim Pontificatus sui initio factis etiam in Societatem beneuolus, cum præstitisset ea quæ gratiam à Sociis amplissimam postularent, eamque omnium nomine ad Pium Patrem referret Præpositus Generalis Iacobus Lainius, subiecit sanctissimus Pater (aderant Cardinalis Moronius, & Ferrarie Dux, eo die apud Pontificem pransi) haud opus gratiis esse: Societati se usque ad sanguinem fauturum. Alioquæ die cum litteras in commendationem rerum nostrarum à Philippo Hispaniarum Rege accepisset, dixit, ab Imperatore quoque & aliis Principibus ad se eiusmodi commendationes missas; verùm superuacua secum talia officia pro Societate esse, ad quem commendare eam potius pertineret. Quæ non verbi causâ dici, res, verè animi indices, testabantur. nam quos per orbem Christianum undique in prouincias dimittebat Apostolicæ Sedis Nuntios, iis Societatem plurimum commendabat: & ei quem in Germaniam destinauit, disertè hoc addidit in mandatis, ut vias attentè dispiceret, per quas plurima eius Collegia conderentur. Ac nescio quo pacto Romæ, hoc potissimum anno, late quæ per Septemtrionis oras, hæc opinio percreebuit, ad corrigendos mores, restituendamque Religionem haud aliud præsentius oblatum esse remedium, quàm hominum Societatis quàm plurimum operâ uti.

Sachinus
lib. 4. num. 7.

Non poterat non ex his in Societatem nostram Pij Pontificis studiis enasci dolor eius animo atque molestia, quoties sentiret à maleuolis cum iacturâ diuini honoris salutisquæ mortalium, eam impeti, quam ipse tan-

tantopere commendaret. quod cum sapè aliàs, tum præsertim testatus est litteris, quas in patrocinium Societatis iniuriã læsæ ad Maximilianum Imperatorem, & Danielem Electorem Moguntinum luculentè conscripsit. in quarum alteris ita inquit: *Ad aures nostras peruenit existisse non-nullos, qui diuini timoris immemores, & conscientie sue negligentes, inuidiã scilicet, & prauis quibusdam studiis occæcati, libellos quosdam contumeliis, probris & maledictis plenos disseminauerunt aduersus Ordinem totum Societatis I E S V, & quosdam eius Professores nominatum, qui sunt ceteris notiores. Sanè molestè tulimus ledi famam & violari existimationem eius Ordinis, cuius tam multa & insignia constant erga Religionem Catholicam officia & merita. Quã in re non modo eis iniuriam fieri putauimus, sed id agi intelleximus, ut pia opera, que per eos in diuersis orbis terrarum partibus effici consueuerunt, talibus calumniis impediuntur.*

Sachinus
lib. 8. n. 34.

Nec minùs piè atque beneuolè Pio Quarto eum subinde secutus Quintus, & ille verè Pius, in Bullã (quã Societatis Constitutiones anno M. D. LXVIII. confirmauit) ipso statim initio, ac velut ex abrupto, excurret in Societatis I E S V merita, nimio propè verborum ambitu, non minùs ad omnium admirationem quàm nostram verecundiam exaggerata: *Innumerabiles, inquit, fructus, quos, benedicente Domino, Christiano orbi Societas I E S V, viros litterarum præcipuè sacrarum scientiã, religione, vitã exemplari, morumque sanctimoniam perspicuos, multorum religiosissimos præceptores, ac verbi diuini etiam apud longinquas & barbaras illas nationes, quæ Deum penitus non nouerant, optimos prædicatores & interpretes producendo, felicissimè hæcenus attulit, & adhuc sollicitis studiis afferre non desistit, animo sapius reuoluentes nostro, &c. Potuitne ille ex amplissimo PP. Prædicatorum Ordine religiosissimus ac sanctissimus Pontifex verbis aliis suorum virtutes hominum toto adhuc orbe clarissimas commendare prolixius, quàm exaggerare voluerit prima illa Societatis studia, non aliunde magis, quàm à maiorum suorum, sancti præsertim Augustini, Dominici & Francisci filiorum, exemplis, etiam tum recentibus, inflammata?*

in Bullã, Innumerabiles. 1568.

Et hæc quidem ille ne dixisse propensè magis aliquando videretur quàm verè, iteratò & fortius inculcat ita loquens: *Dum indefesse considerationis intuitu perscrutamur, quantam Christianæ Reipublicæ utilitatem attulerint dilecti filij Presbyteri Societatis I E S V; ac planè conspiciamus eos, verè mundi huius relictis illecebris, ad eò Seruatori suo se dedicasse, ut, conculcatis thesauris quos arugo & tinea comedit, lumbis que paupertate & humilitate præcinctis, non contenti terrarum finibus, usque ad Orientales & Occidentales Indias penetrauerint; ac eorum aliquos ita Domini amor perstrinxerit, ut etiam proprii sanguinis prodigi, ut verbum Dei inibi efficacius plantarent, martyrio voluntario se supposuerint; perque eorum spiritualia exercitia etiam Regna ipsa fidem CHRISTI agnouerint; ac tam inibi quàm ubique terrarum charitatis & misericordiæ opera exercere studeant; facere nullo modo possumus, quin eos tamquam veros palmites in CHRISTO per charitatem coniunctos, & benignè amplectamur, & ea sibi specialiter concedamus, que & paupertatis per eos emisse voto, & eorum instituto ac commoditati credimus profutura.*

Idem in Bullã, Dum indefesse. 1571.

Quo-

Gregorij
XIII.

Quoties quâ priuatim, quâ publicè, tam viua quàm scriptæ vocis oraculis Gregorius XIII. (ille nunquam satis nec à me supra, nec vnquam ab vilo laudatus Societatis nostræ & totius Ecclesiæ Pater) ornatissimè de nostro Ordine locutus est: ita vt nobis vnis defensæ hoc tempore, atque adèd conferuatæ Christianæ Reipublicæ atque Religionis laudem daret.

Ex actis
Congr. IV.
Generalis.

Deditur idem ille veritati an benevolentie suæ, quòd aduentibus ad se demississimi officij causâ Congregationis quartæ Patribus Romæ coactis dixit his verbis: *Hic sanctus Ordo vester verè sanctus iam per totum orbem est sparsus. In summâ non est ferè melius nunc aliquid quàm vester hic Ordo sanctus, qui à Deo constitutus est contra hæreses, & quasi eodem tempore caput, quo errores illi spargi cæperunt. Idèd plurimum refert ad Principum & populorum profectum, & nos certè cupimus, vt quotidie augeatur & crescat.*

Bulla, Saluatoris,
Quanta in
vincis,
Fium &
vile.

Bulla, Ascendente Domino.

Non caput hoc tantum impleam, sed libros impleam, si vel frustatim hîc velim attexere quæ laudatissimus hic & perquam studiosus rei Catholicæ assertor Gregorius in dilectos sibi quos vocat Presbyteros venerabilis Societatis IESV, ad laudem eorum & commendationem multa congescit: ego in pauca contraham, & breui, si fas, oratione ipsius tamen verbis comprehendam. *Ascendente, inquit, Domino & Salvatore nostro in nauiculam, ecce motus magnus factus est in mari: ipse autem à discipulis rogatus ventis imperavit, & facta est tranquillitas, quam nos in Petri nauiculâ collocati, turbibus excitatis, ab eodem Domino assiduus precibus postulantes, nostram intereâ operam & laborem in frangendis procellosis fluctibus impendere non desistimus. Cumque tanti laboris socios & validos remiges diuina nobis providentia preparauerit, eorum opera in superandis fluctuantium animarum salute propria commoda nihili pendunt, seque ad omnia discrimina exponunt. In quo cum aliarum Religionum studia, tum Societatis IESV assiduus pro CHRISTO labor, nec non vsque ad finem perseuerantia, promptam se ostendit; cumque prolem Catholicæ Religionis valè proficuum, & ad omnia pericula pro vniuersali Ecclesiâ subeunda paratam procreauit, aliam atque aliam à primâ non degenerem præstante gratiâ Dei quotidie substituit, vt nobis eorum alumni per multiplices probationum gradus altius prouecti semper præstò sint, quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios adfiscamus.*

Gregorij
XIV.

in Bulla, Ecclesiæ Catholicæ.

Post Sixtum V. Gregorio XIII. suppar XIV. & ille Gregorius, consimili studio, & Apostolica auctoritate sententiæ, Religio, inquit, Societatis IESV, quam nouissimis hisce diebus diuina providentia excitauit, adèd strenuè laborauit, ac sine intermissione laborat, vt illius vel turbationem & infirmitatem ad commune Ecclesiæ damnum, vel pacem atque integritatem ad eiusdem vtilitatem maximè pertinere putemus.

Clementis
VIII.

Suarez l. 1.
Societat.
cap. 7. n. 5.

Clemens VIII. dum Patres, qui ex vniuersâ Societate Romæ congregati fuerant, pedibus suis affusos alloqueretur, quid de eâ sentiret his verbis testatus est: *Anno Societatem vestram, atque vnicè charam habeo; eamque dexterum Ecclesiæ brachium meritò profiteor & profitebor.*

Pauli V.

Nec aliter Paulus V. ipso statim initio Bullæ quâ institutum Societatis,

tis, & illi concessa à Gregorio XIII. priuilegia, promptè confirmat: *Quantum, inquit, Religio Societatis IESV in Ecclesiâ ad Fidei, pietatis & religionis augmentum profecerit, & in dies magis proficiat, nos ipsi scimus, & Christiana Respublica nouit vniuersa.*

in Bullâ,
Quantum
Religio.

Denique (quoniam eò iam & successu temporum sponte deducti, & Pontificiâ commendationis serie continenti suauiter deuoluti sumus) de Gregorio XV. nuperâ eiusque beatissimæ recordationis, deque Urbano VIII. spirantis adhuc & æternæ venerationis, Pontificibus Optimis Maximis, quid dicemus? Declinauissè eos à maiorum suorum laudatione magnificâ, quâ nascentis illi Societatis nostræ incunabula fulcierunt, an ipsam fortè Societatem à dignâ tantorum præconiis virorum consuetudine desciuissè? Absit vt illam vel optimis Ecclesiæ Patribus, vel Societati etiamnum innocentissimæ, & castissimæ matri nostræ, iniuriam cogitatione vel vnâ patiar irrogari.

Gregorij
XV.

Quod Reipublicæ Christiane bono fiat (inquit ille Gregorius in litteris Apostolicis ad Carolum à Lotharingâ, Lotharingo Duci sanguine proximū, Episcopum Virdunensem, cum hic facultatem ineundæ Societatis fieri sibi à Sede Apostolicâ postulasset) *abiectis humanarum curarum opumque impedimentis ad eam te confer sacre militie Societatem, Catholici nominis defensione, & hereticorum excidiis clarissimam; quam quidem quanti nos faciamus, duo illi Christiani Imperij propugnatores Ignatius & Xaverius Sanctorum cognomento nuper à nobis aucti, cunctis terrarum prouinciis seculorumque ætatibus declarabunt.* Et hos ille sanctissimos Heroës priuquam Catholicis aris templisque colendos admoueret, ita, auditis in Consistorio suo publico eorumdem virtutibus atque prodigijs, scribitur elocutus: *Meritò quidem miserentis Dei bonitatem atque potentiam in Ignatio Loiola Ecclesiâ Catholica veneratur. Cum enim tenebrarum princeps super astra Dei solium suum exaltare, atque in Aquilone sedem figere studens, nouis hereticorum armis calum adortus, Catholica Religioni exitium mimitaretur; peropportune sanè Ignatius animum gerens mundo maiorem, & ultra vnus cui terminos opera suæ pietatis extendens, legionem in Ecclesiâ Dei fortissimam conscripsit, quæ vitam pro diuini cultus incremento paciscens, in Romani Pontificis Verba iuraret.*

in Bullâ,
Quam di-
lecta.

Nec minùs aut segniùs (inter alia promptæ in nos monumenta pietatis, quæ spirantia adhuc in Urbano Ecclesiæ sanctæ Principe, emortuâ hac voce non indigent) non minùs, inquam, ipse Gregorium secutus Urbanus, & celebratam ab illo SS. Ignatij & Xauerij Canonizationem, & eiusdem amplissima de Societate præconia suo etiam adiecto calculo confirmauit. *Ineffabilis, inquit is, Dei bonitas & misericordia, quæ miro consilio suis quæque temporibus aptè disponit, & præteritis sæculis, siue ad disseminandum Euangelium inter Gentes, siue contra subnascentes heresiarchas, destinauit plures sanctitate & doctrinâ illustres viros; nouissimis temporibus, cum pij Lusitanorum Reges in longinquas Indiarum terras ac remotissimas insulas latè patentem vineæ Domini propagande aditum aperuissent; nec minorem Catholici Castellæ Reges nouum in orbem ad Occidentem repertum patefacerent; veterem autem Religionem omnemque illius sanctitatem, ac perfectioris vite professionem Lutherus monstrum teterrimum, aliæque detestabiles pestes, blasphemis*

Urbani
VIII.

in Bullâ,
Rationi.

mis eorum linguis in Septemtrionis partibus corrumpere & deprauare, ac Sedis Apostolicæ auctoritati detrabere conarentur; excitauit spiritum Ignatiij Loiola, qui ex medio honorum cursu, & à seculari & terrenâ militiâ admirabili quadam ratione vocatus, ita se diuino imperio regendum & formandum tradidit, ut demum nouâ Societatis IESV, quæ inter alia pietatis & charitatis opera, Gentilibus conuertendis, hereticis ad Fidei veritatem reuocandis, & Romani Pontificis potestati tuendæ, ex instituto se totam impendit, Religione fundatâ, vitam admirabili sanctitate traductam sanctissimo pariter concluderet exitu, ac plurimis sit miraculis illustratus.

*Præsidum
Concilij
Tridentini,
in Diploma-
te dato Tri-
denti i. No-
uemb. 1562.*

Nec aliter quàm Summi Pontifices de Societate ipsi etiam Præsides Concilij Tridentini censuere; quorum ne singula viritum dicta proferam, hæc fuit in commune sententia: Religio Presbyterorum Societatis IESV, quæ iam latissimè per Christianorum & Gentium etiam prouincias (Deo quod caput opus promouente) cum maximo animarum fructu patet, instituta in Ecclesiâ Dei, & approbata per Sedem Apostolicam fuit.

Summis hisce Pontificibus, eorumque Cathedræ Assessoribus, qui directæ mentis intuitu certum habent cum cælo & veritate commercium, approbasse opus suum laus prima sit atque præcipua. Est certè non infima, viris in quouis ordine principibus placuisse: illustre videlicet id esse necessum est, quod vibratione suâ, etiam non attendentem, ferit. Et attendebant illi quidem intendebantque virtuti, quos nunc proferre constituo, Ecclesiæ iuxtâ ac Reipublicæ Principes; sed non quo Pontifices oculo tam infallibili, tam perspicaci; nec minus tamen etiam illi & perspexere Societatem penitus, & ex vero commendarunt.

*Cardinalis
Guidiccioni,*

Bartholomæus Guidiccionus Cardinalis, ille (vt initio memini) nouarum Religionum sub ipso Paulo III. tam acer & tam pertinax insectator, vt non verbo tantùm, quod calidè faciebat in sacris congressibus, sed scripto etiam (vt fertur) ex Lateranensi & Lugdunensi Concilio, lapsam potiùs veterum Ordinum disciplinam erigendam esse, contenderet, quàm instituendam nouam; Societatis sine percepto, sic animo commotus est, vt diceret: *Nouas Religiones non probo, hanc tamen non probare non audeo: sic enim interius afficior, eos motus animi diuinitus sentio, vt, quòd me humana ratio non ducit, eò voluntas inclinet, & affectu quodammodo inuitus complectar quæ argumentis antea repudiabam.* Nimirum non humanis metienda rationibus sunt opera Dei; nec mortali accommodanda iudicio, quæ in ordinem diuinæ suæ prouidentiae Mens æterna disposuit.

*& aliorum
Cardinalium.*

Mitiùs iam inde ab initio, nec tamen minùs magnificè alij de Societate Cardinales amplissimi, & variarum Ecclesiarum dignissimi Præsules censuere: quos inter Eminentissimi, & iam sæpè nominati, Farnesij, Ludouisij, Barberini, ipsis suis immortalitate dignis operibus hodieque proloquuntur affectum suum. Alij autem, & illi olim sanctissimi Tridentini Concilij Assesores & Præsides, Gonzagæ, Moroni, Sabelli, Truchsesij, Hosij, ceterique quæ publicis quæ priuatis monumentis & tabulis illud se Tridento retulisse testantur in patriam vnum inter alia non minimum, quòd ibi primùm agnitam IESV Societatem deinceps & amare potuerint, & impensius obseruare.

Pari

Pari in Societatem animo & voce vfi sunt Bartholomæus Torres, Petrus Guerrerus, Hieronymus Oforius, alijque laudatissimi Præfules, quorum vt præterire verba, sic affectum diffimulare non licet.

Bartholomæi Torres, & aliorum Episcoporum: Martini Azpilcueta.

Quid Martinus Azpilcueta Nauarrus, vir & doctrinâ & pietate notissimus? Is, cum Salmanticâ fortè transiret, ita de Societate sentiebat, vt piè omnes in eâ vrbe Socios deque genu complexus, candido admoneret affectu: *Cùm Ignatius* (sic enim ille loquebatur) *contra satanam eam instruxisset ornassetque classem, quâ nulla umquam maior esset instructa, magnas Societati tempestates minimè defuturas.*

Nec defuere qui iam obituri diem suum, non sine admirabili exaggeratione verborum Societatis meminisse cogentur, etiam tum cum omnia excidissent, & quidem illo ipso puncto temporis, quo plerique, remotis inuidiæ nebulis, & perturbationum humanarum tempestate fedatâ, veritatem ipsam & clariùs vident, & certius apprehendunt. Quos inter quidam in Regno Neapolitano nuper Episcopus, insularum, dum vixit, quàm Societatis amantior: *O sancta* (inquit moriens) *Societas, quam antea neque satis cognoui, neque merui! tu superas & præcedis Peda Pastoralia, Mitras, Purpuras Cardinalitias, Sceptrâ, Imperia & Coronas.* Quem ego sensum morientis Episcopi sicut exaggerare non audeo, sic non debeo eleuare: licet enim (nisi fallor) vt cum eo pro consolatione priuatim suâ Socij sentiant, licet vt ab eodem pro suâ in Societatem beneuolentiâ non dissentiant alieni; Iacobus certè Treuirensis Archiepiscopus Elector Imperij cum obiret, intermortuis etiam vocibus illud præsertim inclamasse dicitur, *O sancta Societas.* affinitate crediderim aliquâ cum roborati in Socios affectus, tum sanctissimi IESV nominis, quod Societati quasi proprium fatali illo tempore recalebat.

P. Rocca in literis anni 1609.

Annua Prou. Rhenana 1581.

Quid porro de Societate Reges ac Principes? illi qui difficillimis temporibus, nullo non orbis loco, apud omnes latè gentes & populos, admirabili celeritate enatam verius quàm propagatam Societatem habuere & suspexere semper miraculi loco?

Testimonia Regum & Principum:

Philippus II. & Ioannes III. ille Hispaniæ, hic Lusitaniæ, & singularum Indiarum singuli tum Reges, & primi in suâ quisque ditone vt propagandæ Fidei, sic inferendæ Societatis auctores, quàm de illâ cum suis vterque Principibus beneuolè censuerunt?

Hunc Xauerij & Rodericij virtus heroïca paucis omnino mensibus Olisippone perspecta eò impulit, vt, perinuitos licet & sæpè reclamantes, & illos, & omnes deinceps illorum Socios, *Apostolos* nominaret; maiori seilicet & illustriori nomine, quàm vlla, post primos Ecclesiæ Præfides, hominum merita postulent, & Societatis, omnium Ordinum minimæ, Religiosa modestia patiatur. Sed enim modum nescit veneratio, mensuram non capit affectus, cum semel Regum ingentes animos regi (nedum cogi) nescios occupauit. Virtutem admirantur omnes homines; sed illam viri Principes vt obseruant acutiùs, sic impensius venerantur.

Ioannis Tertij Regis Lusitaniæ.

Nihil erat in illo, quem iam antè nominavi, Philippo Secundo humile; quin erant summa omnia, eaque, in quibus & magnum Carolum & Austriacum genus agnosceres. mirum adeò nil fuit, hunc, etiam cum Regiâ suâ coniuge Mariâ, & ceteris aulæ Hispanicæ Principibus

viris, tam citò perspexisse Apostolicæ virtutis lumen illud, quod Regno isti nobilissimo par Societatis alterum Faber & Araosius inferebant. Ij Vallisoleti primùm agniti, sanctissimorum operum assiduitate, & varietate munerum, apud summos pariter & infimos vtriusque sexus & omnis ætatis homines id effecerunt, vt cateruæ ipsæ mortalium, velut graui

Aula Hispanice sub Philippo II. Austr.

excitata de somno, ad aspectum nouæ lucis vndique conuolarent; & cum aut nomen adhuc Societatis IESV aut instituta non nouissent fatis, Socios tamen alij *Papistas*, titulo quàm odiofò hæreticis, tam Catholicis glorioso; alij *Apostolos magni Dei*; homines alij, sed *humane carnis expertes* nominarent. non capiebant siquidem (vt aliàs narrare me memini) in aulâ quàm plurimi, & mirabatur Philippus ipse vehementer, inter tot irritamenta nequitia, posse homines ætate non graues, tot instructos à naturâ gratiis, ab omnibus tam impensè susceptos, tantâ non vitæ solùm, sed ipsius etiam famæ integritate versari. *Illius certè fortissimi Principis honestissima de Societate iudicia, ipsa quoque Curia lumina vt consimili eos honore colerent, admonebant.* Et Philippum presè secutus Ferdinandus Silua Comes Cifontanus, magno apud Carolum loco, eam

Philippi II.

Ferdinandi Silua: Histor. Soc. P. 1. l. 5. n. 66.

hauserat opinionem de sanctitate Sociorum, *vt cum ad eos adiret, illud ferè haberet in ore: Conferamus nos ad Clericos sanctos.*

Aula Gallice:

Sed hinc iam nos ex Hesperia, si placet, in Galliam transferamus, Valesiorum quoque & Borboniorum Regum Francia laudatissima in Societatem studia audituri. Quid Carolus IX. quid Henrici II. & IV? omnes quàm sinceræ Religionis cupidi, tam strenui agitæ non semel

Franciscus Montanus in Apolog. pro Societate cap. 54.

Caroli IX.

per ea tempora Societatis assertores & patroni. Carolus quidem, pro suâ in Socios beneuolentiâ panè præcipiti, si quæ iam designauerat animo, proferre palàm non fuisset immaturâ morte prohibitus, reipsâ ostendisset (quod inquebat) *se vnicum Iesuitarum Collegium pluris facere & pro Religionis & pro Regni amplificatione, quàm omnium munitissimam totius mundi arcem, seque Iesuitas & pro subditis fidelissimis agnoscere, huiusque Societatis incrementum ad gloriam quoque & maiestatem Regni & populi Gallicani pertinere.*

Alexandri Farnesij Ducis Parmens.

Henrici IV.

Ex P. Ioanne Argente ad Sigismund. Polon. Regem.

Similem Alexandri Farnesij Parmensis Ducis pro Societate sententiam ipsa mox, in quâ prolata est, Prouincia Belgica commendabit.

At verò Henricus IV. ille cognomento Magnus, datis ad Rupellanos xv. Kal. Octobr. anni M. DC. VI. litteris verè Regiis, ita pro Sociis: *Experti, inquit, pluribus in orbibus Regni nostri probitatem, capacitatem atque modestiam PP. Societatis IESV, qui in omni consuetudine moribus atque doctrinâ sat liquidò ostendunt, nihil se nisi vnam Dei gloriam habere præ oculis.* Et poterat sanè se expertum dicere, qui cum esset acri vir ingenio, & perspicacissimâ mente, nouem ipsos annos, quibus de reducendâ in Gallias Societate deliberatum est, diligenter inquisiuit, num quid in Societate culpabile reperiret; nec aliquid se in illâ non integrum reperire potuisse non semel professus est.

Sanè si optimus ille, etiam bonorum virorum iudicio, habendus est, qui vitiis pro humanâ infirmitate quàm paucissimis virgetur; quo fuerit apud Henricum & ceteros Gallia Principes loco Societas, quam, tanti testimonio Regis, immunem ab omnibus esse constaret? Hinc, credo, emanauit

emanauit illa ipsius Henrici IV. in litteris I V. Kalend. Decembris ann. M. DC. VII. ad sextam Societatis Congregationem Fontebello datis assertio: *Se commune Societatis nostræ bonum inseparabiliter cum ipsius Ecclesiæ bono coniunctum arbitrari.*

Hinc tam Cleri quàm Nobilitatis in Comitibus generalibus Regni Gallici Parisiis anno M. DC. XV. pro Societate postulantium illæ voces: *Ingentes fructus & singularia officia quæ Patres Societatis IESV tum in Religione Christianâ propagandâ, tum iuuentute bonis moribus & scientiis informandâ, &c. olim præstiterunt, & nunc etiam præstant in Ecclesiâ Catholicâ, nominatim in hoc Regno, nos omnes adducunt, &c.*

Nec secus quàm priores illi laudatissimi Principes (quod quidem sine comparatione vllâ, vel studio partium, dictum velim) Poloniæ etiam Reges, Ducisque Bauariæ censuerunt.

Testatur Episcopus Præmissiensis, audiuisse se in conclauis Regio, cum palàm & apertè diceret inuictissimus Stephanus Poloniæ Rex: *Fore ut, quàm diu stabunt homines, in suâ Societas integritate persistat, quod cum pietate doctrinam prouidè admodum atque admirabili temperamento coniunxerit. Ingens nec dubiâ nixum ratione testimonium prudentissimi Regis: quod ad suam vnus gloriam, & commune bonum Ecclesiæ, ratum esse iubeat, qui potest, Deus.*

Sed quantam ille opinionem de Societatis virtute conceperit, clariùs nemo vel illustriùs quàm ipsemet diplomate suo Regio Stephanus declarauit: in quo, *Ab eo, inquit, tempore, quo ad hunc Regni nostri thronum diuinâ prouidentia euecti sumus, nihil nobis antiquius fuit, quàm ut anti-qua pietas (que est omnium Regnorum solidissimum firmamentum) in omnes Prouincias nostras restitueretur, atque in alias quoque prorogaretur. neque verò quidquam fructuosius experti sumus, quàm si multos operarios nancisci possemus ex Societate IESV, qui tamquam expediti velites, quoquoersum ad lucrandas animas excurrerent, &c.*

Iam non vni alicui Duci, sed toti Bauariæ domui perpetuus in Societatem affectus fuit continensque laus, non operibus minùs expressa, quàm verbis. Hæc inter minimè obscura sunt illa quæ circa annum prioris sæculi sexagesimum Dux Bauarus Monachio dedit ad Lainium Societatis IESV Præpositum Generalem: *Ex litteris, inquit, quas anno ad te proximo dedimus, satis, ut remur, constat, quid de vniuersâ Instituti vestri ratione nobis persuasum sit; quantum inde labenti Christianæ rei commodi polliceamur. Nec sanè nos spes ista sefellit vniquam: illi enim ipsi de Societate vestrà, quos nuper ad nos misisti, iactis feliciter fundamentis, publicis concionibus, & priuatis etiam adhortationibus, rem fortiùs tentant, quassatos vineæ Domini muros ita sine intermissione reficiunt, ut non modò furiosus ille aper egregiè ab vniuersis arceatur, sed vineam ipsam seminibus noxiis & sentibus per-purgatam spes sit puriorem conseruari haud difficulter posse. Ex his vestris seminariis primitiue Ecclesiæ faciem iam iam contueri incredibili gaudio gesti-mus. Quis enim, nisi sit ipse quoque communi, qui totum prope Christianum per orbem grassatur, morbo infectus, non letetur ex animo, insanam heretico-rum pertinaciam summâ eruditione innocentiaque vitæ tuorum tandem in-fringi? Verè igitur ac meritò tibi gratulamur talium filiorum parenti, in quibus*

PPPP 3

reuisi-

renuiscens Religionis exstirpandarumque heresum vna firmissima spes consistit.

Urbium
de Socie-
tate iudi-
cia:

Quis porro urbium, quis rerum quæ publicarum quæ scholasticarum, de Ordine nostro sensus fuerit, infinitum sit & scribendo persequi, & assequi audiendo. Vnum pro urbibus Asculum in agro Piceno, alterum pro Academiis omnibus Ingolstadium sententiam dicit, publicam veriùs, quàm suam. Ita ergo in datis anno M. DC. XIII. ipsis Kalendaris Octobris ad Paulum V. Pontificem Maximum Asculum loquitur: *Beatissime Pater, si vestra Beatitudo posset videre mutationem morum, que in nostrâ ciuitate facta est, postquam ad nos venerunt Patres Societatis IESV, ipsummet Asculum non amplius agnosceret. Senes antiqua odia posuerunt, iuniores novas amicitias inierunt. gladius & pugionibus precarij libri atque coronæ successerunt, & sanguis discordiarum conuersus est in lacrymas penitentium. Vbi antea otiosi hominum conuentus fora occupabant, nunc pie celebrant Ecclesias, & institutas à Patribus congregationes frequentant: in quibus qui antea odio dissidebant, amicè conueniunt, & mutuis humanitatis charitatisque officiis inter se certant: ut non recenter in gratiam rediisse, sed verâ ac diuturnâ amicitia coniuncti fuisse videantur. Illa quoque sunt admiratione digna; obedientia filiorum in parentes, parentum amor in liberos. Quæ omnia vt noua apud nos agnoscimus, sic ea Patrum educationi, assiduoque labori, grati accepta referimus. & hic humi prostrati, &c. anno M. DC. XIII. die prima Octobris.*

nominatum
Asculi:

Vniuersi-
tatum, &
signanter
Ingolsta-
diensis:
Raderus in
Bauariâ fan-
cti Tomo 3.
pag. 124.

At verò Academiæ Ingolstadiensis Cancellarius Doctoresque omnes de Societate, cuius in tribus omnino hominibus ipsa penitus instituta perspexerant, ita denique censuerunt: *Nuper quantam lætitiâ ceperimus omnes ex aduentu trium Theologorum, Claudij Iaij, Alphonsi Salmeronis, & Petri Canisij, vix dici potest. quorum præsentia non solum famam de ipsis excitatam non minuit, sed etiam auget. quorum singularis in sacrosanctis studiis scientia, tum in omnibus disciplinis exercitatio, postremo sanctimonia vitæ, exspectationem omnium, eamque maximam, non solum æquat, verum etiam superat.*

Historico-
rum va-
riorum:

Vincentij
Blasii de
la Nuza,
Tom. 1.

Pari cum urbibus & Academiis stylo & animo loquuntur Historici passim multi: ex quibus nunc vnum ex Hispaniâ, alterum è Galliâ produxisse sit satis. Vincentius ergo Blasius de la Nuza in Historiâ Ecclesiasticâ & sæculari Aragoniæ testimonium Latine redditum hoc ponit: *Quod illustrem fecit hunc annum, facietque in ventura retrò secula, fuit quod Sancta Sedes Apostolica confirmari Religionem Societatis IESV. celo dignum ipsisque Celitibus stratagema, dare hisce temporibus sacrum illud Institutum, vnde tanti tamque sancti & docti homines prodierunt. Consentit in Martyrologio suo Gallicano Andreas Sauflaius. Ipso die sancti Ignacij Loiole Presbyteri & Confessoris gloriosissimi, qui singulari diuine bonitatis arcano orbi datus ac in lucem editus, imminente tempore, quo aperto abyssi puteo, æternus pietatis hostis, tetrâ hereseon caligine solem Fidei Catholicæ clarissimum obscurare, & per ferales emissarios CHRISTI Ecclesiam funditus subruere satagebat. excitus zelo Dei noue militiæ Dux, nouam in aduersum aciem, Societatem scilicet IESV, felici prorsus auspicio instruxit; vel hoc ipso nomine, vniuersis inferorum copiis formidandam. Quam Regula sanctissimis præceptis institutam, Sedis Apostolicæ auctoritate munitam, diuinâ prorsus sapientiâ regens,*

Andrea
Sauflaij,

regens, toto orbe diffudit, aduersus impietatis cohortes, & fera peccati monstra perpetuo certamine bellaturam. Cuius fortissime phalangis victoria, deuictâ ferè iam vbique heresi, Fide mirificè etiam apud Ethnicos propagatâ, sepultâ ignorantia, vindicatâ pietate, quocumque sol lucet, latè patent: hisque trophæis ouans Catholica Ecclesia, impensè Ignatio quotidie triumphanti, iamque cum CHRISTO regnanti, gratulatur. Qui Sanctorum præclare gestis animatus, tam mirandas res CHRISTO auspice Lutetie Parisiorum aggressus, ipsi CHRISTO IESV (cuius nomen altè præcordis infixum gerebat) immensam gloriam, Ecclesia perpetuum munimen & commodum, sibi verò sempiternum decus peperit.

His porro solidissimis grauissimorum virorum pro Societate testimoniis vnùm lubet adicere, non leue id quidem, sed ad suauitatem tamen sensu & verbo benignissimè comparatum, expressumque ab Amplissimo viro Erycio Puteano Musarum delicio, illo non apud Belgas tantùm, sed vbi vbi vnquam fuit, candidissimi notâ pectoris viris etiam maximis semper caro: *Quod maius*, inquit, *Religioni Christiana bonum patrum euo accedere potuit, quàm vt, turbato opinionum dissidiis orbe, viri prodirent optimi, doctissimi, sanctissimi, quorum operâ & industriâ aurea virtutis renascerentur sæcula, & nouo seruore Christiana legis arcana inualescerent, nouo diuinitatis pondere firmarentur, mortalium parim frigore, partim scelere expugnato? Societas illa IESV est, quam cum nomino, satis laudo. illa victrix heresum, pharus virtutum, perfectio sæculi, gloria disciplinarum.*

Nec vna Societatem commendauit Europa, barbaræ, etiam trans Oceanum, nationes ac Principes, nascentis apud se Societatis tamquam fortunati fideris exortum celebrare verbis pro more gentis suæ magnificis ac sinceris. omnia hîc proferre non licet; non quæ Cangoximanus in Iaponiâ, non quæ Aluarus Congi, non quæ Malaciquettus Æthiopiæ, non quæ Zamorinus Calecuti, non quæ Achebarus Magni Mogoris, non quæ Casrum in Monomotapâ, ceterorumque per Africam & vtramque Indiam populorum Reges ac Principes in Societatem & Socios encomia effudere, tam prodigè, vt immoderationem istam barbaram contentia Religiosa non ferat.

Omittere tamen non possum illud breue quidem, sed illustre encomium, quod sacris expressum notis Societati dicauere iam pridem Sinenfis Imperij Gubernatores duo. Horum alter sub ipsa initia admissorum in Sinas Sociorum (cùm moderationem in iis eximiam, & in exponendâ CHRISTI lege virtutem animi atque solertiam perspexisset, & porro suspexisset impensius) versâ demum in venerationem admiratione ita statuit, eos non transeunte verbo, sed expressis, ex more gentis suæ, affixisque tabulis perpetuis honorare. fieri id solet, factumque est hac, quam subiicio, celebritate, quâ summi quique Magistratus suam in familiares tantùm ac pares sibi, benevolentiam publicè contestantur.

Binas tabulas insigni opere striatas & coloribus illustres, eo qui in similibus obseruari solet apparatu, ad nos misit; adiecitâ voluntate suâ, quâ desiderabat earum vnâ sacræ apud nos ædiculæ vestibulo imponi, alteram in eâ optabat aulâ statui, in quam officij & salutationis gra-

Erycij Puteani.
in Oratione de Purificatione Virginis-mariæ.

Barbarorum Regum ac Principum de Societate testimonia.

duorum Sinensum Gubernatorum.

Nicolaus
Trigaucius
l. 2. de Ex-
ped. Chri-
stianâ apud
Sinâ cap. 5.

tiâ conueniebant amici nostri. Illa cubitalibus characteribus hoc præ-
ferebat elogium, *Diuorum floris ades*: hæc verò paribus expressum litte-
ris hoc Societatis encomium exhibebat, *Gens ex Occasu sacrosancta*. mi-
noribus infra notis adscripto Gubernatoris ipso nomine. quo quidem
à grauissimo illo inter Sinâ Magistratu, fieri ad amicam venerationem
illustrius nihil potest. Cui affine & omnino geminum officij genus &
laudis amplissimæ, quo pluribus post annis Pequinensis vrbs Guberna-
tor affecit Socios recens tum missos in possessionem aulæ suburbanæ,
ad P. Matthæi Riccij sepulturam, & vsum Societatis perpetuum, aucto-
ritate regiâ attributæ. is simili vt antè ritu adornatam missamque tabu-
lâm tumulo Patris imposuit, cum hoc lemmate: *Ad iustitiæ famam ve-
nienti Matthæo Riccio è magno Occidente*. Quo quidem Sinâ, iustitiâ &
ratione omnia metientes, ad summam venerationem significantius
efferre nihil solent. Et ita sanè etiam citra adulationem vel inuidiam ille
potuit, cum maximorum eo ipso tempore Magistratum crebrò de So-
ciis audirentur hæ voces: *Quod est tot à hac aulâ tribunal, quod non intelli-
gat legem illam, quam prædicatis iustam esse, & veram esse? summâ factò ac
debitâ veneratione Fidei Catholicæ, at non minimâ etiam commenda-
tione Sociorum, quorum non minùs è moribus, quàm verbis, iustitiæ
ac veritatis Christianæ lux sese incorrupta prodebat.*

Idem l. 5.
cap. 21.

Summum
testimonium
Ferdinan-
di Cæsa-
ris II. de
Societate.

Age verò vt finis sit aliquando, hunc tantorum orbe toto Principum
virorum consensum, vnus (sed quo maiorem melioremque non noui-
mus) Ferdinandi II. Austriaci Cæsaris semper Augusti primâ ac supre-
mâ, hoc est, perpetuâ in Societatem nostram voluntate tabulis expressâ
solemnibus consignemus. Is XIV. Kalend. Martias ann. M.DC.VIII. Au-
stria tum Archidux, haud dum suscepto Imperio, in litteris ad sextam
Patrum Congregationem Ratisbonâ datis, *Ego, inquit, pro meo erga vos,
Reuerendi admodum Patres, fauore, & ab ineunte atate beneuolentiâ atque
obseruantia, elaborabo, ne in vestre eximie Religionis tuendâ & augendâ di-
gnitate mea opera vel studium vel officium vllum desiderari vquam possit.
Amo enim vos, & vnicè diligo, ita vt vestras calamitates, infortunia, & re-
rum omnium vestrarum acerbitates, proprias meas esse prorsus existimem; &
ideò Collegia vestra, quæ partim à meo Serenissimo & charissimo parente Carolo,
partim à me in meis prouinciis erecta & aucta sunt, vt meas proprias faculta-
tes & familias tueri, amplificare & ornare non desinam.*

In Compen-
satum
Ferdinandi II.
P. Guil. La-
mormani
cap. 25.

Quæ tanta potentissimi Principis existimatio de Societate concepta
eò subinde increuisse visa est, vt in eiusdem commendationem iam tum
Cæsar aliquando diceret: *Si liber essem, vt fratres mei hodie sunt, Societa-
tem IESV omnino ingrederer.*

Quali ergo vixit in Societatem, tali & mortuus est animo Ferdinan-
dus. de quo ne vllus ambigeret, in codicillo, quem testamento suo at-
texuit, ita scribi iussit: *Ante omnia autem serio singularique ex zelo ipsis
(nostro natu maximo filio regnatura Domino Ferdinando Ernesto,
omnibusque nostris liberis, heredibus ac successoribus) commendamus
peruenerabilem Societatem IESV, eiusque Patres, vel ob id maxime, quod
illi suâ doctrinâ, charæ iuuentutis institutione, vitæque exemplari in Christia-
nâ Catholicâ Ecclesiâ, non solum in his interioris nostræ Austriae Prouinciis, sed
Regnis*

Regnis nostris omnibus, omnibusque nostris Prouinciis, imò toto orbe Christiano, multum, bene, vtiliter operantur; in conseruandâ promouendâque Catholica Religione fideliter omnino, & præ aliis adlaborant; contra verò ingratus hic malusque mundus eos præ ceteris odit ac persequitur: ut proinde maiori protectione, auxilio, assistentiâ indigeant, dignique sint. Hæc omnia supradictos nostros heredes & successores sincerè præstituros confidimus. Est verò hæc vna vltima nostra intentio & voluntas.

Illa Augusti Cæsaris, parentis verè pij, verè Christiani, Ferdinandi nouissima verba sunt; quibus, quo esset in Deum, in Ecclesiam, in Societatem, in posteros animo, & qualem cuperet hereditatem suis filiis, vnam præ omnibus, securè transmittere, ostendit liquidò satis. sed hæc ille dedit amoris suo, necessitati certè non dedit. Ipse iam pridem sanguis integerrimi patris, ipsa indoles inuictissimi Cæsaris, ipse (si ita loqui fas) Ferdinandi II. genius transfusus in Augustam Austriacamque prolem, sic eam instituit, nihil vt in Ferdinando III. nihil in Leopoldo parentis optimi & maximi vt requiras. Pergunt illi, quia amare & propugnare Ecclesiam, tueri etiam atque defendere Societatem: pergunt inde à Germaniâ (id quod ab Hispaniâ studio pari facit Philippus IV. cum Ferdinando fratre suo) in sparsam toto orbe Societatem, suum, ceu gemini sideris, fortunatum lumen effundere. Sic agite bis gemini Heroës Austriaci stemmatis, par vtrumque dignum cognato inter vos sanguine magnorum Caroli & Ferdinandi. amate quam amauere maiores Societatem IESV, vestro subiectam Imperio benignè suscipite; vestro & diuino vobiscum nomini consecratam, velitis, iubeatis esse sempiternam. Ita Belgæ & cum Belgis multi vouent.

CAPVT VNDECIMVM.

Societatis IESV existimatio à pluribus aliorum, ac præcipuè Religiosorum, testimoniis confirmatur.

Refertur Annales nostri ad annum prioris sæculi LXIII. ita tum apud omnes floruisse Societatem Romæ, perque eam ea diuinam effecisse bonitatem, vt vir nobilis ab Vrbe in patriam reuersus, quærenti quid vidisset Romæ pulcherrimum, Societatem IESV responderit. Quo porro, quamque stabili fundamento veritatis talia vel dixerit hic, vel ille perscripserit; non erit arbitror qui dubitare vltra possit, aut quærere, cum audierit quæ quantaque de Societate testati sint ij, quos supra falsitatem & ignorantiam sanctitas atque scientia, supra adulationem summa dignitas, supra studia partium candor & innocentia collocarunt.

Verùm enimverò (vt satisfiat fortè nonnullis, qui parem commendationem Societatis requirent etiam ab iis, quos, vt ipsi quidem autumant, Sociorum æmulos, atque ex æmulatione censores esse persuadent sibi) artexam hoc ego loco nonnulla in quæ incidi testimonia Religiosorum hominum, quorum non exemplis minùs quàm verbis ad virtutem inflammata Societas, patrocinio niti gaudet, & auctoritate defendi.